

ROBERTA RICH

De vroedvrouw van de sultan

MOZAÏEK | HISTORISCHE ROMAN

De vroedvrouw
van de Sultan

Van Roberta Rich verscheen eerder bij Uitgeverij

Mozaïek:

De vroedvrouw van Venetië

Roberta Rich

De vroedvrouw van de sultan

Vertaald door
Marianne Locht-Kühler

Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

ISBN 978 90 239 9458 9 (boek)
ISBN 978 90 239 9645 3 (e-book)
NUR 342

Vertaling Marianne Locht-Kühler
Ontwerp omslag Wil Immink Design
Foto omslag Thinkstock; Stephen Mulcahey / Arcangel Images
Lay-out en dtp Gerard de Groot

Oorspronkelijk verschenen bij Doubleday Canada, onderdeel van Random House of Canada Ltd, onder de titel *The Harem Midwife*.

Oorspronkelijke uitgave © 2013 Roberta Rich
Nederlandstalige uitgave © 2014 Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden

www.uitgeverijmozaiek.nl

Voor Ken – mijn noord, mijn zuid,
mijn oost, mijn west

Het dorp Kaş
Tjerkessisch gebergte
Ottomaanse rijk

1578

Het was een mooie lenteochtend; de zon toverde gouden lichtvlekjes op de rotsen, de dauwdruppels van de nacht verdampten en de wereld zag er fris en donzig uit, als een wolk. Op die ochtend beging Leah een vergissing die haar dood zou betekenen. Het was maar een kleinigheid, iets onbelangrijks. Ze hoorde het bange gemekker van haar zwarte lievelingslammetje niet, en ook niet de reactie van het moederschaap. Een angstig lam duidt altijd op gevaar, maar Leah zat gehurkt op de heuvel een oud wiegeliedje te zingen in het Judeo-Tat, de taal van de bergjoden.

Zingend streelde ze de blauwige melkkwartshanger die aan een koord om haar nek bungelde. De hanger, haar *nazar boncuğu*, bood zowel Joden als moslims bescherming tegen het Boze Oog. Omdat ze geloofde dat ze alleen op de berg was, zong ze uit volle borst.

Er waren wolven in de heuvels. Hogerop, waar zelfs

geen dennen meer groeiden, stonden de geitenharen tenten van de Yürüks als zwarte roofvogels in de verte, met tentpinnen als klauwen om een prooi te grijpen. De Yürüks waren nomaden; hun voorouders waren eeuwen geleden in groten getale neergestreken in de vlakten van Anatolië en op hun gespierde paarden over de steppen van Mongolië getrokken. Overal lieten ze een spoor van vernieling achter en wie ze tegenkwamen, werd gedood. Leah was nog nooit hoog in de bergen bij de tenten van de Yürüks geweest en daar had ze ook helemaal geen behoefte aan. Haar wereld bestond uit haar moeder, vader, broers, grootmoeder en natuurlijk Eliëzer, de knappe jongen met wie ze verloofd was. Kaş, het dorp waar ze woonde, lag in elkaar gedoken aan de voet van het Tjerkessisch gebergte – niet meer dan een handvol primitieve huisjes die zich vastklampten aan de droge helling, een halve dag te paard van de tenten van de Yürüks vandaan – als je haast maakte.

Eigenlijk moest haar oudere broer de schapen hoeden, maar die lag met koorts in bed, dus nu was Leah degene die de schapen naar de zomerweiden moest drijven. Het was eigenlijk geen werk voor een meisje. Kijk maar wat er met haar oudere zus was gebeurd, een meisje zo knap dat haar vader altijd gekscherend zei dat, waar ze maar kwam, haar voetstappen veranderden in een pad van wilde rozen. Rivka had vast om hulp geroepen. Alleen de rotsen en krom gewaaide bomen hadden haar kunnen horen. Maar Leah geloofde dat ze met haar nazar, een geschenk van haar grootmoeder, niets te vrezzen had.

Kagali, hun herdershond, was een eindje verderop in

de schaduw van de dennenbomen gaan liggen. Hij likte zijn gele vacht, terwijl de vliegen om hem heen gonsden. Twee gieren zweefden als fladderende lijkwades op een warme luchtstroom. Leahs kudde had de wilde salie en knoflook inmiddels al lang van de weiden gegraasd. Nu stonden er alleen nog wat plukken gras.

Leah bukte zich, pakte een steentje van de grond, blies het stof eraf en stak het tussen haar wang en haar kaak. Het steentje zou ervoor zorgen dat haar mond niet zo droog aanvoelde. De geitenblaas hing leeg aan haar schouder. Er zat al een tijd geen water meer in. In de buurt was geen bron, alleen in Kaş. Door het dorp stroomde een beek met platte stenen langs de oever. Daar deden de vrouwen de was. Als ze vanavond terugkwam, zou de geur van haar moeders stoofpot haar tegemoetkomen, evenals de stem van haar vader die haar broers leerde lezen.

Leah stopte even met zingen. Toen hoorde ze eindelijk het smekende geblaat van het zwarte lammetje. Ze hees haar kaftan op en bond hem om haar middel, zodat haar benen vrij konden bewegen. Ze pakte de herdersstaf van haar broer, die naast haar lag. Toen ze met gespitse oren opstond, werd het geblaat van het lammetje zwakker.

Leah rende het oude pad op, dat duizenden voeten door de eeuwen heen in de grond hadden uitgesleten. Het had al drie winters niet geregend. De grond was gebarsten, alsof de aarde met vele monden gulzig naar water hapte. Het geblaat van het lam leek te komen uit een kloof boven aan de heuvel.

Toen ze begon te hijgen van de klim, spuugde ze het

steentje uit, omdat ze bang was dat ze zich erin zou ver-
slikken. Ze stak twee vingers in haar mond en float lang
en schel. Ze wachtte totdat Kagali op zijn gemak zou ko-
men aanslenteren. Hij was zo groot als een ram en zo
wild dat hij thuis aan de ketting gelegd moest worden
als er kleine kinderen rondliepen. Zijn halsband, met
scherpe ijzeren spijkers erop, was rood van het geron-
nen bloed van wolven die de kudde hadden aangevallen.

Leah kwam bij de kloof en ging aan de rand op haar
hurken zitten. Ze luisterde, met de ooi naast zich. Elk
jaar, als het in de lente begon te dooien, smeerde Leahs
vader een mengsel van vet en as van de kookvuren op de
borst van de ram. Zo kon hij zien welke ooiën door de
ram gedekt waren. Op de rug van deze ooi zat nog een
zwarte asvlek ten teken dat ze was besprongen.

Ze kende het schrille, beverige geblaat van het lam
goed. Het klonk als het huilen van een pasgeboren kind.
Dit lam had ze vele dagen geleden, toen het nog winter
was en volle maan, aan zijn hoefjes uit de buik van zijn
moeder getrokken. Het was haar lievelingsdier – een
zwart lam met een blauw oog en een zwart. Met half
dichtgeknepen ogen tuurde ze naar beneden in de kloof.
Daar zag ze dat het dier probeerde een achterpoot, die
klem zat tussen twee stenen, los te trekken. De ooi stond
machteloos naast Leah en bewerkte de rotsige grond
met haar voorpoten, waardoor er een regen van kiezels
op de flanken van haar jong terechtkwam.

Plotseling begaf de verdroogde rand het, waardoor de
ooi haar evenwicht verloor. Tollend viel het dier in het
ravijn en met een doffe klap kwam het op een rotsblok
terecht. Zelfs van een afstand zag Leah dat de distels een

rafelige snee in de uier van het arme dier hadden gekrast, van de buik tot een van de tepels. Als Leah die avond met de kudde thuiskwam, zou haar moeder de wond bedekken met de gele bloemetjes van het klein hoefblad en mos en verbinden met repen katoen. Ze zou de snee genezen door een gedeelte uit de Torah te reciteren en er 41 keer op te blazen.

Leah liet zich op handen en knieën neervallen en tuurde omlaag naar de ooi en haar lam, zonder te letten op de steentjes die in haar knieën en handpalmen sneden. Als ze beide dieren kwijtraakte, zou haar vader haar ervan langs geven. En terecht. Dan had ze maar geen liedjes moeten zitten zingen. Ze had op de kudde moeten letten.

Voetje voor voetje daalde ze af in het ravijn, terwijl ze met haar handen steun zocht. Een lawine van steentjes rolde omlaag. De warmte in de kloof versterkte de geur van het lam: het rook naar moedermelk. Het duizelde Leah van het stof en het gezoem van de insecten. Haar gezicht glom van het zweet en was bedekt met een dun laagje gruis. Eindelijk bereikte ze de bodem van de kloof.

Tussen twee rotsblokken zat het lam hopeloos vastgeklemd. Pas toen zag Leah zijn voorpoot, waar het bot uit stak, wit als ivoor. Terwijl ze haar hand uitstak naar het lam, hoorde ze boven zich het geluid van rollende steentjes en keek op. Ze verwachtte Kagali's gele ogen over de rand van de kloof te zien kijken. Maar het enige wat ze zag, waren een paar gieren, die hoog in de lucht rondcirkelden.

Leah duwde tegen de stenen totdat de poot van het

lam weer los was. De ooi blaatte uitzinnig. Ze ging schrijlings over het lam heen zitten en greep de pijnlijke voorpoot. In een vlugge beweging zette ze het bot weer op zijn plek. Daarna scheurde ze de zoom van haar kافتان en gebruikte de reep stof om de poot van het lam te verbinden. Met het blatende lam onder een arm begon ze aan de lastige klim terug. Toen ze boven aan de kloof gekomen was, wurmde het lam zich los uit haar armen en duwde ze het over de rand. Daarna hees ze zichzelf uit het ravijn. Ze moest even op adem komen. Maar dan moest ze weer terug om de ooi te halen.

Ze keek om zich heen. Waar was de rest van de kudde? Plotseling zag ze even verderop een gelige vacht – Kagali, die met zijn poten uitgespreid onder een pol hoog gras lag. Zijn tong hing uit zijn bek, zijn ogen waren open. Zijn lippen waren weggefallen van zijn tanden, waardoor het was alsof hij gromde. De hond leek te kijken naar iets over haar schouder. ‘Kagali?’ Leah deed een stap dichterbij. Waarom sprong hij niet op om haar te begroeten? Ze legde haar hand op zijn snuit. Toen ze voorover leunde, zag ze dat de keel van de hond was doorgesneden, met zo’n kracht dat zijn kop bijna los was gekomen van zijn romp.

Even bleef ze als verstijfd staan, omdat ze weigerde te geloven wat ze zag. Kagali’s vacht was samen geklit door het geronnen bloed uit de rode, gapende wond in zijn nek. Als Lydia niet had gearzeld, geen moment als aan de grond genageld was blijven staan, terwijl tot haar doordrong wat zo overduidelijk was – dat deze wond niet door een wolf toegebracht kon zijn – zou ze misschien nog hebben kunnen ontsnappen.

Toen ze opkeek, zag ze een man in vaalbruine dieren-vellen gekleed – een man met benen zo stevig als de nokbalk van haar ouderlijk huis. Een man zo groot dat hij de zon aan het gezicht onttrok. Aan zijn hoge juk-beenderen en zwarte amandelvormige ogen, die haar hard en uitdrukingsloos aanstaarden, zag ze dat hij een Yürük was. De botten van een groot dier, die om zijn nek hingen, rammelden vanwege zijn hijgende ademhaling. Leah wilde niet aan haar zus denken. Haar mond ging open om te gillen.

‘Houd je mond, anders snijd ik jou ook de keel door.’

Hij torede boven haar uit. Aan zijn zij hing zijn mes, nat van Kagali’s bloed. De man had geen fatsoenlijke hoofdbedekking, alleen een vuile doek om zijn hoofd gebonden. Hij droeg gescheurde sandalen aan zijn voeten, die zo zwart waren, dat Leah bijna niet kon zien wat sandaal was en wat voet. Hij had overal littekens, en stonk naar geitenkaas en yoghurt. Zijn baard glom van het vet en hij zag eruit alsof hij bedekt was met modder en vuil, gestoken door insecten, opengereten door scherpe doornstruiken, vertrapt door paardenhoeven, maar er uiteindelijk levend vanaf was gekomen.

‘Wie ben jij?’ vroeg hij dwingend; zijn stem leek wel uit de laaghangende wolken boven haar hoofd te komen. Hij sprak een grof dialect dat ze nauwelijks kon verstaan.

‘Maak me alstublieft niet dood,’ smeekte Leah.

‘Wie ben je!’ brulde hij.

‘Leah, dochter van Avram, de herder.’

‘Harder!’

Ze herhaalde haar woorden.

‘Waar woon je?’

‘Kaş.’ Zo ver weg dat haar vader en broers haar gegil niet zouden kunnen horen. ‘Ik ben nog maar een kind.’ Dat was een leugen. Ze was veertien, maar tenger voor haar leeftijd.

Hij greep haar kin beet en keek haar in de ogen. ‘Je vader geeft niets om je; anders zou hij je nooit alleen de bergen in sturen.’

Leah ontweek zijn blik en keek naar zijn kameelharen onderkleed, dat uit zichzelf bewoog. Het duurde even voor ze beseftte dat het ding leek te leven doordat er hordes luizen op heen en weer bewogen. Een paar passen verderop hinnikte het paard van de man zacht. Niets was echt: de man niet, en het paard ook niet. Het was allemaal een droom, alsof ze de wereld bekeek door de vleugels van een mot.

‘Mijn broer zorgt voor de kudde, maar hij heeft koorts.’

De man gromde. Zijn vingers klemde zich harder om haar kin. Een roekeloze woede maakte zich van haar meester. Nog voordat de woorden over haar lippen rolden, wist ze dat het dom was wat ze ging zeggen. ‘Je hebt Kagali vermoord. Dat had je niet moeten doen.’

‘Dapper, voor een meisje.’

De man greep haar om haar middel, keerde haar ondersteboven en schudde, alsof hij een zak meel wilde legen. Een homp brood van de vorige dag viel uit haar kافتان en rolde over de grond. Het lijk van Kagali lag zo dicht bij haar gezicht dat ze zijn bloed kon ruiken.

Hij gooide haar op de grond. Daar bleef ze liggen, alle lucht uit haar longen geslagen. Even verderop hoorde ze

het zwarte lam blaten. Ze keek toe terwijl de man het brood van de grond oppakte en in zijn mond proppte, waarna hij er heftig op zoog en kauwde. Leah tastte naar de nazar onder haar kaftan en wreef hem tussen haar vingers, in een poging weer rustig te worden van de gladde, geaderde steen.

Toen de man neerhurkte om te speuren naar broodkruimels, stopte ze de nazar onder haar kaftan en krabbelde overeind. Ze was dankbaar dat ze haar oude sandalen aanhad en niet de nieuwe die haar vader voor haar had laten maken. Die klepperden omdat de riempjes te lang waren. Deed de aarde haar mond maar open om haar te verbergen! Kon ze maar terug kruipen in de kloof en verdwijnen! Ze steunde even tegen een groot rotsblok en haalde diep adem. Ze was altijd al de snelste van het dorp geweest, nog sneller zelfs dan de jongens.

Leah stormde er vandoor.

Achter zich hoorde ze de Yürük naar zijn paard rennen en zich in het zadel hijsen. Ze schoot de heuvel af in de richting van Kaş. Haar vader, ooms en broers zouden deze barbaar het hoofd afhakken, net zoals hij dat bij Kagali had gedaan.

Honderd passen verder rolde er een steen weg onder haar voet. Ze struikelde, viel en gleed over de grond. Scherp grit prikte in haar neus en mond.

De Yürük was in een flits van zijn paard gesprongen en greep haar om haar middel. Hij haalde uit en gaf haar een vuistslag boven haar oor. Haar hoofd vloog met een ruk opzij door de kracht van de klap. Het bliksemde vanbinnen. Hij greep haar bij de haren en trok haar hoofd achterover, zodat haar keel onbeschermd was. Ze

schopte en beet in zijn hand, klemde zijn vingers tussen haar kiezen, maar het haalde niets uit. Hij gooide haar over zijn schouder en ze werd bijna gesmoord door de samengeklitte vacht die diende als overjas. Wanhopig probeerde ze hem tussen zijn benen te schoppen, maar hij klauterde over de droge, rotsige grond naar zijn paard terug en leek weinig last van haar te hebben. Ondertussen gromde hij wat onverstaanbare keelklanken.

Zoals een wolf een verse prooi meesleept naar zijn jongen, zo zou hij haar op zijn stinkende huiden naar zijn stamgenoten brengen. Ze zouden haar misbruiken en als ze allemaal aan de beurt waren geweest, zouden ze haar vermoorden, net zo makkelijk als zij een kip de nek omdraaide. Huilend botste ze op en neer tegen zijn rug, met haar hoofd tegen zijn waterzak van geitenleer. Voor haar verschenen de benen van zijn hengst. Repen gedroogd vlees hingen aan het zadel. Terwijl de Yürük haar van zijn schouder tilde en op zijn paard zette, brak het koord om haar hals. De nazar viel en bleef steken tussen de repen vlees. Leah stak haar hand uit en greep de steen, voordat hij onder de hoeven van het paard verbrijzeld zou worden. De man sloeg zijn been over het zadel, pakte de teugels en draaide zijn paard om in de richting van Kaş.

Bij elke stap duwde de zadelknop diep in Leahs buik. Het bloed steeg naar haar hoofd, dat bonsde op het ritme van het galopperende paard. Ze werd duizelig. Toen was het alsof het licht verflauwde; alles werd donker om haar heen. Toen ze weer bij bewustzijn kwam, lag ze plat op haar rug op de grond. Stenen prikten in haar rug en haar kaftan zat gekreukt om haar middel.

Boven haar spreidden de lucht en de wolken zich uit. De zon ging onder. Ze wist niet hoelang ze al op de grond had gelegen. Haar oor bonsde pijnlijk. Ze voelde aan haar hoofd en merkte dat er een bult zat, zo groot als een winterappel.

De Yürük stond over haar heen, aan elke kant een voet, een grijns om zijn tandeloze mond. Ze schopte hem en probeerde zich om te draaien. Woedend pakte hij een steen van de grond naast haar. Hij hief hem hoog boven zijn hoofd, klaar om hem in haar gezicht te smijten. Even aarzelde hij. Leah begon te bidden: *God, laat deze barbaar me alstublieft snel doden. Het is beter te sterven dan verkracht te worden.*

Leah dacht aan haar familie. Als ze vermoord werd, wie moest er dan voor de schapen zorgen als haar broer ziek was? Wie zou dan haar grootmoeder soep met schapenvlees voeren? Wie zou haar moeder helpen met brood bakken? Wie zou een spelletje doen met haar vader? En wat zou er worden van haar verloofde? Wie zou zijn zoons baren? Stond er niet in de Torah geschreven dat het lot vindingrijke en moedige mensen gunstig gezind is? Ze draaide zich op haar zij en wurmde zich tussen de voeten van de Yürük uit. Op handen en voeten krabbelde ze overeind, wankelde even, maar toen ging ze er half struikelend vandoor, zo snel ze maar kon. De zon stond rechts achter haar, dus Kaş moest recht vooruit onder aan de heuvel liggen. Ze vloog naar een overstekende rots, van waar ze haar dorp in het dal zou kunnen zien liggen. Ze keek naar beneden. Ze moest het mis hebben gehad. Die zwartgeblakerde huizen daar in het dal, die hoop rokende steunbalken, dat kon Kaş niet

zijn. Maar daar stonden de bekende huizen in een halve cirkel om de bron, het huis van haar ouders het dichtst bij het dennenbosje, met de ezel vastgebonden ervoor. De deur hing nog maar aan één scharnier; het dak stond in brand. Tussen de puinhopen scharrelden een paar Yürüks. Ze legden hun buit op een grote hoop: kleden, ronde kazen, kelims, dekens, schapenvachten en kookpotten. Vrouwen en kinderen vluchtten in alle richtingen. Midden in de chaos stond haar grootmoeder, stokstijf en roerloos naast hun huis, volledig verbijsterd.

Leah rende sneller dan ze ooit had gedaan. Ze viel en krabbelde weer overeind, keer op keer, terwijl ze de Yürük, die weer was opgestegen, achter zich aan hoorde galopperen. Toen ze dichterbij haar dorp kwam, zag ze dat haar grootmoeder haar kleine broertje in haar armen hield. Ze was bijna bij hen toen ze een scherp gekraak hoorde, als het knallen van een rijzweep. Haar grootmoeder was te hardhorend om op te kijken. Een brandende balk van het huis van de burens kwam met een klap op haar en de baby neer en verpletterde hen. Het ging zo snel dat ze geen kik konden geven.

Leah wilde de zware balk van hen af trekken, een zoen geven op haar grootmoeders gerimpelde wang, haar broertje in haar armen nemen en hem neerleggen in een graf in de heuvels, met een piramide van stenen erop, maar daar was geen tijd voor. Ze moest haar vader vinden. Waar was hij? Hij had hen altijd beschermd. Waarom had hij dit laten gebeuren? Ze hoorde mannen schreeuwen en brullen. Ze draaide zich om in de richting waar het geluid vandaan kwam. In het veld achter de huizen stormde een troep paarden met Yürükruiters

ergens achteraan. Ze bogen zich diep voorover in het zadel om iets van de aangestampte grond te pakken. Iemand greep het ding en hees het omhoog naar de schoft van zijn paard. Toen hij het over zijn zadel wilde leggen, rukte de ruiter naast hem het uit zijn handen en schoot er vandoor.

De nomaden amuseerden zich met *buzkashi*, een spel met het onthoofde karkas van een geit. Sinds mensenheugenis hadden ze zich met deze sport vermaakt. Maar er klopte iets niet. Leah probeerde te zien wat het ding was waar de mannen om streden. Het kwam haar vaag bekend voor. Ze tuurde ernaar. Goeie genade! Ze weigerde te geloven wat haar ogen zagen. Het was het lichaam van een man, zijn benen afgehakt. Om zijn nek zat een blauwe wollen sjaal, die Leah had gebreid. Het was het lichaam van haar vader, gekneusd en levenloos, bedekt met modder en paardenmest... Een ruiter kreeg zijn verminkte lichaam te pakken, sleepte het naar een stapel stenen aan de rand van het veld en eiste de overwinning op met een rauwe, triomfantelijke kreet.

Leah had geen tijd om zich op haar knieën te laten vallen en over te geven. Geen tijd om haar handen voor haar gezicht te slaan en te huilen om haar vader die haar *plov** en *borekas de handrajo* van zijn bord te eten had gegeven en haar 's winters zijn deken had gegeven als de wind door de kieren van hun huis fliet.

Luister, Israël: de HEER, onze God, de HEER is de enige! Sh'ma Yis'ra'eil Adonai Eloheinu Adonai echad.

Er viel een schaduw over haar heen. De Yürük had haar ingehaald. Hij greep haar vast en klemde haar ar-

* Achter in deze roman is een woordenlijst opgenomen.

men tegen haar lichaam. Als ze niet los wist te komen, zou hij haar op de grond gooien. Als hij klaar met haar was, zou een andere man zijn plaats innemen, en dan nog een, en nog een.

Wees uw dochter Leah genadig. Houd U me in uw armen overeind. Geef de wind in mijn rug, zodat ik hard kan rennen. Stort uw kracht in mij uit, zodat ik niet struikel. Als U me tegen deze barbaren beschermt, zal ik uw naam prijzen totdat mijn stem hees is.

Vroedvrouw Hannah en haar man Isaak Levi, ballingen uit Venetië, bouwen in Constantinopel een nieuw bestaan op. Hannah oefent haar beroep uit onder de duizend haremvrouwen in het weelderige paleis van sultan Murat III.

Dan ontmoet Hannah in het paleis het Joodse boerenmeisje Leah, ontvoerd en gekocht voor de harem van de sultan. Maar Leah wil geen erfgenaam voor de sultan voortbrengen, ze wil alleen maar terug naar huis. Wanhopig smeekt ze Hannah haar te helpen. Hannah komt voor een levensgevaarlijke keus te staan.

Een avontuurlijk en meeslepend boek, vol fascinerende, onvergetelijke personages.

Voormalig advocate Roberta Rich debuteerde met *De vroedvrouw van Venetië*. Het verscheen in 14 talen en werd internationaal een groot succes. Dit is haar tweede roman over vroedvrouw Hannah Levi.

De media over *De vroedvrouw van Venetië*:

‘De *Da Vinci Code* van de verloskundel!’ – *Vakblad Kraamzorg*

‘Roberta Rich heeft een veelbelovend debuut afgeleverd. Ze houdt de spanning er goed in, je móét weten wat er gaat gebeuren.’

– *Nederlands Dagblad*

ISBN 978 90 239 9458 9 | NUR 342

9 789023 994589

uitgeverijmozaiek.nl